

Список використаних джерел

1. Кондрашова Л. В. Моральна психологічна готовність студента до вчительської діяльності. Київ : Вища школа, 1987. 56 с.
2. Зеер Е. Ф. Психология профессионального развития. Москва : Академия, 2006. 240 с.
3. Фісун О. В. Формування фасилітуючої позиції вчителя в системі науково-методичної роботи загальноосвітнього навчального закладу: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2011. 209 с.
4. Шевців З. М. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до роботи в інклюзивному середовищі загальноосвітнього навчального закладу: монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 384 с.

Ірина ЦЕБРІЙ

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ В ІСТОРИЧНОМУ КОЛОВОРОТІ: ВІД ПЕРШИХ СТАТУТІВ ДО ТРАНСФОРМАЦІЙ СЬОГОДЕННЯ

Історія європейського університету, як і історія європейської освіти, завжди знаходилася в історичному коловороті: з'являлися нові цінності й заперечувалися попередні, потім ці «нові цінності» теж застарівали, а старі, на диво, відроджувалися. Цей процес був і є безкінечним. Так, на рубежі XX – XXI століть в Україні почали відроджуватися цінності студентського самоврядування й управління, які ще в XIII столітті в європейському суспільстві мали надзвичайно міцні позиції.

Відносини між студентами і викладачами, взаємні права і обов'язки регулював статут, розроблений школярами (так називали студентів, котрі навчалися на факультеті мистецтв). Статут був своєрідною конституцією, за законами якої мала жити вся вчена корпорація. Наведемо приклади статутів Паризького університету (Сорбонні) 1215 та 1255 років і правила статуту «Authentica Habita» Болонського юридичного університету (звернемо увагу на наступне: чи не дивно, що європеїзація освіти в Україні мала назву «Болонської системи»?)

Відповідно до статуту Паризького університету 1215 року визначалися основні правила життя корпоративної спільноти (Dodsleu, 2002, p. 74):

1. Незалежне становище університету від влади міських магістратів.
2. Навчальна структура університету (кількість факультетів, термін навчання на них та майбутня кваліфікація випускника).
3. Навчальна програма університету: кількість дисциплін для кожного року навчання, їхній поділ на ординарні та екстраординарні.
4. Форми проведення занять (лекції, репетиції, диспутації) і форми контролю.
5. Єдина мова для навчання – латина.
6. Умови вступу до університету.
7. Обов'язковість прийняття присяги для кожного студента.
8. Умови виборності декана факультету і ректора університету.
9. Умови призначення прокураторів націй і духовного вихователя до кожного студента.
10. Права та обов'язки професорів університету.
11. Повноваження Ради університету, до якої входили професори, магістри і студенти.
12. Права і обов'язки магістрів і студентів.
13. Структура адміністрації націй і земляцтв і правила її обрання.
14. Структура обов'язкових складових частин університету (бібліотеки, скрипторії, друкарні, лікарні, крамниці, таверни тощо).

15. Повноваження університетського суду.

Найкраще повноваження університетського суду визначені за статутом Фрідріха I Барбаросси для Болонського університету («Authentica Habita»), відповідно до якого ніхто із студентської спільноти навіть за найтяжчий злочин не міг підлягати суду міського війта і присяжних (Ensslin, 2009, s. 96).

У першій половині XIII століття відшліфувалися й види лекцій та практичних занять, були скомплектовані перші університетські початкові програми, сформувався і двічі перезатверджувався статутами (1215 р., 1255 р.) унікальний університетський статут, було визначено нормативні (ординарні лекції й ординарні диспутації) та спеціалізовані форми занять (екстраординарні лекції й диспутації, тобто сучасною мовою – дисципліни за вибором), встановлено пограничний термін навчання для всіх факультетів університету. Окреслили й пріоритети та межі доступного знання на кожному з двох основних факультетів середньовічного університету – артистичному та теологічному, переглянули своє ставлення до навчання й науки європейські спільноти чернецтва.

Згідно статуту Паризького університету ректор майже завжди обирався останнім із свого середовища. Природно, що це була людина зріла і досвідчена, найчастіше духовного чину, бо інша б не мала морального права виступати в якості судді по справам молодих богословів. Згідно зі статутом, ректора в Болонському університеті обирали з числа студентів. Віковий ценз дорівнювався 25 рокам, треба, щоб він відзначався успіхами в науці, був чесним, справедливим. Болонський ректор мав право носити меч, брати участь і виступати на засіданнях міської громади. Крім того, ректор здійснював цензуру книги, за допомогою 9-ти радників організовував побут і лікування студентів. Отже, ректор та декани мали юридичні права на захист і покарання школярів і викладачів. Якщо студент щось накоїв, його справа розглядалася ректором або деканом (Laistner, 1977, p. 67).

Вище ми згадували, що університет – це своєрідний цех, тож він також повинен був мати свій статут на зразок цехового. У ньому досить ретельно регламентувалося життя студентів і викладачів. Статут закріплював право на автономію і місто змушено було будувати відносини з університетом на домовленостях, що згодом перетворювалися в угоду між міською та університетською адміністраціями. Статут був своєрідною конституцією, якої обов'язково дотримувалися і ректор, і декани, і студенти. Порушення статуту вважалося злочином проти всієї університетської спільноти (Ducett, 1993, p. 68).

Незалежне становище учбового закладу сприяло ускладненню його структури, появою приватної власності, яка теж закріплювалася статутом. Університет мав власні бібліотеки, скрипторії, а потім друкарні, лікарні, крамниці, таверни та інше. Можна стверджувати, що ректор мав велике господарство, яке було важко контролювати.

Пізніше місто стало забезпечувати професорів офіційним робочим місцем і платнею, окрім того, житлом і навіть громадянством (якщо вони були іноземцями). Жоден зі студентів чи професорів не підлягав суду міста чи королівської влади, який би страшний злочин вони не звершили: їх судили лише за законами внутрішнього університетського суду.

Коли ж у Європі зникло таке університетське самоврядування й внутрішнє судочинство? Приблизно у другій половині XVI століття. Це був час, коли відкритий середньовічний університет, у якому могли навчатися всі, не звертаючи уваги на суспільне походження чи національну приналежність, почав перетворюватися в замкнений елітарний заклад, якому знать стала диктувати свої умови.

Таким чином, ті демократичні зміни у вищій освіті, які сьогодні переживає Україна, країни Західної Європи вперше пережили на початку XIII століття. Ми повертаємося до багатьох втрачених в історичному коловороті цінностей. Хочеться виразити надію, що університетська спільнота повернеться й до головного здобутку

перших закладів вищої освіти – внутрішніх університетських судів, бо внутрішнє судочинство також визначає демократичне обличчя вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Dodsleu R. A. Select collection of old English plays. Strassburg : Black, 2002. 215 p.
2. Ducett E. Sh. The Gatevay to the Middle Ages. New York : Macmillan, 1993. 199 p.
3. Ensslin W. Des Symachus Historia Romana als Quelle for Jordanes. Munchen: Verl. Bauer. Akad. 2009. 106 S.
4. Laistner M. L. W. The intellectual heritage of the early Middle Ithaca : Cornel. Univ. press, 1977. 285 p.

Леонід ЯРЕМЕНКО

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ЗМІНИ У ВИЩІЙ МУЗИЧНІЙ ОСВІТІ ЄВРОПИ: ВІД НЕАПОЛІТАНСЬКОЇ КОНСЕРВАТОРІЇ ДО СУЧАСНИХ АКАДЕМІЙ МУЗИКИ

Трансформація вищої педагогічної освіти у світовому й українському контексті такою ж мірою стосується й мистецької освіти та мистецької педагогіки, складовою частиною якої є музична педагогіка. Взаємодія видів мистецтва і педагогіки породжує такі унікальні феномени, як: мистецька педагогіка, педагогіка мистецтва, арт-педагогіка, музична педагогіка. На це неодноразово вказували такі відомі українські науковці в цій галузі, як О. Рудницька, Г. Ніколаї, О. Михайліченко, М. Лещенко.

Якщо в країнах Західної Європи ще в середині XIII століття почала стверджуватися система вищої освіти та один за одним почали відкриватися університети, то система вищої музичної освіти відстала на цілі три століття. У зв'язку з тим, що після тривалих Італійських воєн чомусь саме в Неаполі залишилося найбільше дітей-сиріт і міські магістрати не знали, що з ними робити, в 1537 році за наказом іспанського короля Карла V, який був на той час правителем Неаполю, всіх безпритульних дітей почали збирати в спеціально організовані притулки, де їм мали дати окрім харчування хоча б якусь освіту.

Але, зважаючи на те, що кошти на цю освіту були виділені мізерні, навчати їх погодилися лише неаполітанські музиканти, котрі знаходилися також не в кращому матеріальному становищі. Проте вони прийняли умови охороняти сиріт, звідки й пішло слово консерваторія – охороняю, приховую, консервую.

У 1537 році відкрилася консерваторія Санта-Марія-де-Лоретто, а трохи пізніше – ще три консерваторії. У XVI столітті назвати їх закладами вищої освіти в буквальному смислі цього слова було не можна. Тут дітей навчали читанню, нотній грамоті, грі на різних інструментах, сольфеджіо. Також діти відвідували різні склади оркестрів та хори. На відміну від європейських університетів, де були екстраординарні дисципліни, в консерваторіях Неаполю відвідування абсолютно всіх дисциплін було обов'язковим.

Хоча загальний рівень якості освіти у перших неаполітанських консерваторіях був і невисоким, проте обов'язкове відвідування всіх індивідуальних занять і колективів дало про себе знати: з стін консерваторій вийшли такі всесвітньо відомі композитори та музиканти, як Ніколо Порпора, Доменіко Чимароза, Алессандро Страделла, а пізніше й українські композитори – Дмитро Бортнянський та Максим Березовський.

Понад 200 років ці чотири неаполітанські консерваторії були основою професійної музичної освіти в Італії і лише в 1774 році наказом Жозефа Бонапарта їх об'єднали в Королівський коледж Музики (сьогодні це консерваторія Сан-Пьетро-а-Майелла) (Pietro Colletta, 2009, p. 245).